3. SINIF · TÜRKÇE · SÖZCÜK BİLGİSİ

Kelime (Sözcük) Bilgisi

Kelime nedir, cümlede kaç kelime var, ekler kelimenin anlamını nasıl değiştirir, sözlüğü nasıl kullanırız? Hepsini öğreniyoruz.

🎯 Bu konuda neler öğreneceğim?

- ✓ Kelimenin ne olduğunu açıklar, cümledeki kelimeleri sayarım.
- ✓ Tek başına anlamı olmayan kelimeleri (ve, ile, ama, gibi…) tanırım.
- ✓ Kök ve eki ayırt eder, eklerin kelimeye kattığı anlamı bulurum.
- ✓ Sözlükte kelime arar, doğru anlamı seçerim.
- ✓ Bilmediğim bir kelimenin anlamını cümleden tahmin ederim.

1 Kelime Nedir?

Anlamı olan ses ya da ses grubuna **kelime (sözcük)** denir. Harfler heceleri, heceler kelimeleri, kelimeler de cümleleri oluşturur.

Harf	Hece	Kelime	Cümle
k, i, t, a, p	ki – tap	kitap	Kitap okumayı severim.

Yazıda kelimeler birbirinden **boşlukla** ayrılır. Bir cümledeki kelimeleri sayarken boşluklara bakarız.

> ✏️ **Kelime sayalım**
>
> Ali / okula / gitti. → **3 kelime**
>
> Annem / boş / saksıya / menekşe / dikti. → **5 kelime**
>
> Sen / de / mi / geliyorsun? → **4 kelime**

> ⚠️ **Dikkat!**
>
> **de/da** bağlacı ve **mi** soru eki ayrı yazılır; bu yüzden cümlede **ayrı birer kelime** olarak sayılır.

2 Tek Başına Anlamı Olmayan Kelimeler

Bazı kelimeler tek başına söylendiğinde bir varlığı ya da işi anlatmaz. Ancak cümle içinde kelimeleri ya da cümleleri birbirine bağlayarak anlama katkı yapar.

ve **ile** **ama** **fakat** **çünkü** **için** **gibi** **kadar** **de / da** **ki** **mi**

✏️ **Cümle içinde**

Elif **ve** Can parka gitti.

Mektubu kurşun kalem **ile** yazdım.

Çok koştu **ama** otobüse yetişemedi.

Kardeşim de benim **gibi** çilek sever.

3 Kök ve Ek

Kelimenin anlamlı en küçük ve parçalanamayan kısmına **kök**, köke eklenen parçalara **ek** denir. Bazı ekler kelimeye **yeni bir anlam** kazandırır.

Kök	Ek	Yeni kelime	Kazandığı anlam
göz	-lük	gözlük	Görmeye yardım eden araç
süt	-çü	sütçü	Süt satan kişi
tuz	-lu	tuzlu	İçinde tuz olan
tuz	-suz	tuzsuz	İçinde tuz olmayan
kitap	-lık	kitaplık	Kitapların konduğu yer

📌 **Ekler ne yapar?**

- **-lık, -lik, -luk, -lük** → yer, eşya: *tuzluk, kitaplık, gözlük*
- **-cı, -ci, -cu, -cü (-çı, -çi…)** → meslek, iş yapan kişi: *balıkçı, sütçü, kapıcı*
- **-lı, -li, -lu, -lü** → bir şeye sahip olan: *tuzlu, sevgili, bulutlu*
- **-sız, -siz, -suz, -süz** → bir şeyi olmayan: *tuzsuz, susuz, sessiz*

💡 **Biliyor musun?**

-lar / -ler eki kelimenin anlamını değiştirmez; yalnızca **birden çok** olduğunu gösterir: *kitap → kitaplar*. Oysa *kitap → kitapçı* yepyeni bir kelimedir.

4 Sözlük Kullanıyorum

Sözlükte kelimeler **alfabe sırasıyla** dizilir. Aradığımız kelimenin ilk harfine göre sözlüğün ilgili bölümünü açar, sonra ikinci ve üçüncü harflere bakarak kelimeyi buluruz.

✏️ **Bir sözlük maddesi**

yüz

1. Başın ön bölümü, surat: *Yüzünü yıkadı.*
2. Doksan dokuzdan sonra gelen sayı, 100: *Ninem yüz yaşına girdi.*
3. Suda ilerlemek (yüzmek) fiilinin emir hâli: *Havuzda yüz.*

📌 **Sözlükte doğru anlamı seçmek için**

- Kelimenin geçtiği **cümleyi** dikkatle okurum.
- Sözlükteki anlamları tek tek cümleye yerleştirip hangisinin uyduğuna bakarım.
- Kelime ek almışsa (kitaplar) ekini atıp **kökünü** (kitap) ararım.

💡 **Biliyor musun?**

Sitemizdeki **Sözlük Köşesi** ile bilmediğin kelimelerin anlamını hemen öğrenebilirsin.

5 Anlamı Cümleden Tahmin Etme

Bilmediğimiz bir kelimenin anlamını çoğu zaman **cümlenin tamamından** tahmin edebiliriz.

✏️ **Tahmin edelim**

“Dedem yaşlandığı için yürürken **bastonuna** dayanıyor.” → baston: yürürken dayanılan değnek.

“Ormanda kaybolan çocuklar dar bir **patikayı** izleyerek köye döndü.” → patika: dar, küçük yol.

Adı Soyadı: ..... Sınıfı: ..... Tarih: ...../...../20.....

3. SINIF TÜRKÇE · ÇALIŞMA KÂĞIDI

Kelime (Sözcük) Bilgisi

1. Cümlelerdeki kelime sayısını bulunuz.

1) "Bu hafta okumam gereken kitabımı yeni bitirdim."

a) 5 **b)** 6 **c)** 7 **d)** 8

2) "Ben buraları avucumun içi gibi bilirim."

a) 5 **b)** 6 **c)** 7 **d)** 8

3) "Kapının arkasında montum var."

a) 3 **b)** 4 **c)** 5 **d)** 6

4) "Öğretmenimiz her akşam mutlaka ödev verir."

a) 5 **b)** 6 **c)** 7 **d)** 8

5) "Annem boş saksıya menekşe dikti."

a) 4 **b)** 5 **c)** 6 **d)** 7

6) "Sen de mi bu kitabı okudun?"

a) 4 **b)** 5 **c)** 6 **d)** 7

2. Boşluklara anlama uygun kelimeleri yazınız.

1) Gözle göremeyeceğimiz kadar küçük _____ bizi hasta edebilir.

a) filler **b)** bulutlar **c)** kayalar **d)** mikroplar

2) Babası çabuk _____ diye ona her gün çorba götürüyor.

a) uzasın **b)** büyüsün **c)** iyileşsin **d)** kısalsın

3) Sabah okula geç kalmamak için _____ kurdum.

a) defterimi **b)** saatin alarmını **c)** çantamı **d)** masamı

4) Sahipsiz bir kedi yavrusunu sahiplenmek için _____ gittik.

a) berbere **b)** hayvan barınağına **c)** fırına **d)** kırtasiyeye

5) Hava çok sıcak olduğu için annem _____ bir limonata hazırladı.

a) kaynar **b)** sıcacık **c)** buz gibi **d)** bayat

3. Kelimeleri anlamlarıyla eşleştiriniz.

1) gözlük	( )	**A)** Kitapların konduğu yer
2) sütçü	( )	**B)** İçinde tuz bulunan
3) tuzsuz	( )	**C)** Çiçek satan kişi
4) kitaplık	( )	**D)** Süt satan kişi
5) tuzlu	( )	**E)** İçinde tuz olmayan
6) çiçekçi	( )	**F)** Görmeye yardım eden araç

4. Kelimeleri tabloya yerleştiriniz.

kitap · ve · koşmak · ile · güzel · ama · ağaç · gibi · için · mavi

Tek başına anlamı var	Tek başına anlamı yok

5. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1) “kedi, kapı, kum, kırmızı” kelimelerinden hangisi sözlükte **en önce** gelir?

a) kırmızı **b)** kum **c)** kedi **d)** kapı

2) “Dedem yaşlandığı için yürürken bastonuna dayanıyor.” cümlesinde “baston” ne anlama gelir?

a) Yürürken dayanmak için kullanılan değnek **b)** Başa takılan şapka

c) Ayağa giyilen ayakkabı **d)** Gözlere takılan gözlük

3) “Çocuklar dar bir patikayı izleyerek köye döndü.” cümlesinde “patika” ne demektir?

a) Dar, küçük yol **b)** Yüksek dağ **c)** Geniş köprü **d)** Büyük nehir

4) Aşağıdakilerden hangisi tek başına bir anlam taşımaz?

a) uçak **b)** ile **c)** masa **d)** yeşil

5) “tuzlu” kelimesindeki “-lu” eki kelimeye hangi anlamı katmıştır?

a) İçinde tuz olan **b)** Tuzun konduğu kap **c)** Tuz satan kişi **d)** Tuzu olmayan

6) Hangi kelimedeki ek, kelimenin anlamını değiştirmemiş, yalnızca **birden çok** olduğunu göstermiştir?

a) kitapçı **b)** kitaplık **c)** kitapsız **d)** kitaplar

7) Sözlükte “yüz” kelimesinin anlamları: **1.** surat, **2.** 100 sayısı, **3.** suda ilerle. “Ninem **yüz** yaşına girdi.” cümlesinde kaçıncı anlam kullanılmıştır?

a) Hiçbiri **b)** 1. **c)** 3. **d)** 2.

6. İfadeler doğruysa D, yanlışsa Y kutusunu işaretleyiniz.

İfade	D	Y
1) Kelimeler hecelerden, heceler harflerden oluşur.		
2) “ve, ile, ama” kelimelerinin tek başına anlamı vardır.		
3) “kitapçı” kelimesinin kökü “kitap”tır.		
4) “-lar / -ler” eki kelimenin anlamını tamamen değiştirir.		
5) Sözlükte kelimeler alfabe sırasına göre dizilir.		

7. Aşağıdaki çalışmaları yapınız.

1) “göz” köküne ek getirerek iki yeni kelime yazınız.

2) “ve” ile “ama” kelimelerini kullanarak birer cümle yazınız.

3) Bilmediğiniz bir kelimeyi sözlükten bulup anlamını yazınız.

🔑 Cevap Anahtarı

1. 1) c 2) b 3) b 4) b 5) b 6) c

2. 1) d 2) c 3) b 4) b 5) c

3. 1-F 2-D 3-E 4-A 5-B 6-C

4. Tek başına anlamı var: kitap, koşmak, güzel, ağaç, mavi Tek başına anlamı yok: ve, ile, ama, gibi, için

5. 1) d 2) a 3) a 4) b 5) a 6) d 7) d

6. 1) D 2) Y 3) D 4) Y 5) D

7. 1) Örnek: gözlük, gözlükçü

Dijital Öğretmen · Hasan Tutuş